

Nyt syn på dansk opera

Opera skal være bredere, mere modig og nå ud til flere – ikke mindst de unge. Dobbeltinterview med dansk operas to nye chefer, John Fulljames og Phillip Kochheim.

Hologrammer og robotter indtager teatret

Teknologien er endelig god nok, og flere teatre har kastet sig ud i en flirt med alt fra virtual reality og 3D-lyd til interaktiv publikumsinddragelse og digitale hologrammer.

Fra barnestjerne til voksen skuespiller

Selv om du er nok så dygtig, kommer forvandlingen fra barnestjerne og teenagedarling til voksen, anerkendt skuespiller ikke af sig selv. Interview med Thomas Ernst og Neel Rønholt.

#06 2018

MAGASINET

SCENELIV

SANG • DANS • TEATER • FILM / UDGIVET AF DANSK SKUESPILLERFORBUND

En mentor for livet

**Man får
altid noget tilbage,
når man giver**

SEKRETARIAT FOR DANSK SKUESPILLERFORBUND OG FILMEX

SCENELIV udgives af Dansk Skuespillerforbund og udkommer 8 gange årligt.
Oplag: 2.700 eks. - Abonnement: 425 kr. årligt

MAGASINET SCENELIV

Dansk Skuespillerforbund,
Tagensvej 85, 3. sal
2200 København N
Telefon: 33 24 22 00
Mandag-fredag 9-12 og 13-15.
dsf@skuespillerforbundet.dk
www.skuespillerforbundet.dk

Artikler, læserbreve og lign. sendes til:
ck@skuespillerforbundet.dk
Redaktion:
Charlotte Kiberg (redaktør)
Benjamin Boe Rasmussen (ansvarshavende)

Annoncer sendes til: Jette Rydder
jr@skuespillerforbundet.dk
(Debatindlæg, anmeldelser, mindeord osv. må
maks. fylde 2800 anslag inkl. mellemrum)

Tryk: KLS Grafisk Hus
Design: FXA

ANNONCEPRISER OG FORMATER (b x h)

Helside annonce (170 x 270) 9.000 kr.
Bagsiden (190 x 260 + beskæring) 9.000 kr.
2/3 side annonce (170 x 192) 6.500 kr.
1/2 side annonce (170 x 133) 5.000 kr.
1/3 side annonce - horisontal (170 x 60) 2.500 kr.
1/3 side annonce - vertikal (54 x 270) 3.500 kr.
Visitkort-annonce (83 x 58) 700 kr.
(maks. 400 anslag inkl. mellemrum)
Medlemsannoncer (83 x 58) 350 kr.
(maks. 400 anslag inkl. mellemrum)

Annoncemateriale skal afleveres i pdf-format.
Alle priser tillægges moms.
Særlige annonceønsker:
Kontakt Jette Rydder - tlf. 33 24 22 00

DSF'S BESTYRELSE

Benjamin Boe Rasmussen (formand), Anne Voigt Christiansen, Christian Gade Bjerrum, Christine Exner, Jakob Faueryby, Johanne Nøregård-Nielsen, Kirstine Hedrup, Linnea Voss, Magnus Bruun, Maria Hanke, Max-Emil Nissen, Peder Holm Johansen, Philippa Cold, Rebekka Lund, Søren Bang Jensen, Adam Brix (suppleant), Jakob Svarre Juhl (suppleant).

DSF'S SEKRETARIAT

Formand: Benjamin Boe Rasmussen
Sekretariatschef: Anna-Katrine Olsen
Vicesekretariatschef: Kim Hansen
Kommunikationschef: Charlotte Kiberg
Chefjurister:
Maj Hagstrøm og Magnus Homann Poulsen
Juridiske konsulenter:
Morten Lisby og Matilde Dahl Petersen
Socialkonsulent: Nanna Møller
Sekretær: Hanne Arlund
Kursuskordinator: Karin Iwersen
Sekretær for formand og sekretariatschef:
Tine Fangel
Regnskabschef og Filmex: Heidi Holm Madsen
Webmaster og Filmex: Jette Rydder
Håndbog og Filmex: Kristine Staffeldt
IT-manager og Filmex: Sengül Kaya-Mortensen
IT-support og Filmex: Kasper Grande
Filmex: Dorte Wriedt
Reception: Bente Wittenborg
Kommunikationsmedarb.: Katrin N. von Linstow

DEADLINE TIL NÆSTE NUMMER: 9. OKTOBER 2018

Uddannelses- og studierejselegater

til skuespillere, operasangere, dansere, musical-performere og koreografer

Dansk Skuespillerforbunds bestyrelse bruger igen i år en del af rettighedsmidlerne til legater til *uddannelsesformål i ind- og udland*.

Der uddeles 2 legater á 40.000 kr.

Begrundet legatansøgning skal indeholde en detaljeret beskrivelse af formålet med og indholdet af uddannelsen, samt et budget og et cv.

Legaterne kan ikke bruges til produktionsstøtte.

Ansøgningerne bliver behandlet fortroligt.

For at ansøgningen kan komme i betragtning skal den være forbundet i hænde *senest tirsdag 20. november 2018 kl. 12 i 6 eksemplarer* (samlet & hæftet). For sent indkomne ansøgninger vil ikke blive behandlet.

Ansøgningen sendes til:
Dansk Skuespillerforbund,
Tagensvej 85, 3., 2200 København N, Att.: Hanne Arlund

Der kan forventes svar på ansøgningen inden nytår.
OBS. Legaterne beskattes som B-indkomst.

Dansk Skuespillerforbunds jubilæumslegat af 1979

Dansk Skuespillerforbunds bestyrelse indkalder ansøgninger til ovennævnte legat. Legatets formål er at yde støtte til medlemmer af Dansk Skuespillerforbund, der er under uddannelse på én af forbundet anerkendt uddannelsesinstitution. Ved uddeling af legatet bliver der udelukkende lagt vægt på, at ansøgeren er i økonomisk trang.

Ansøgning kan downloades fra forbundets hjemmeside. Du kan også få den tilsendt ved at ringe til forbundet på 33 24 22 00, hverdage 9-12 og 13-15.

Ansøgningen skal sendes til:

Dansk Skuespillerforbund
Tagensvej 85, 3.
2200 København N
Att.: Hanne Arlund

Eller mailtes til: ha@skuespillerforbundet.dk

Ansøgningen skal være forbundet i hænde *senest torsdag 1. november 2018, kl. 12.00*. Du kan forvente svar i begyndelsen af december.

Fødselsdage

Hans Henrik Clemensen	4. oktober	70 år
Anne Birgitte Lind	6. oktober	50 år
Kjeld Nørgaard	8. oktober	80 år
Anders Baggesen	9. oktober	60 år
Birgit Sadolin	10. oktober	85 år
Niels Borksand	11. oktober	75 år
Søren Steen Nielsen	11. oktober	75 år

Finn Hesselager	12. oktober	75 år
Flemming Jensen	18. oktober	70 år
Runi Lewerissa	28. oktober	60 år
Helle Hertz	29. oktober	75 år
Martin Buch	4. november	50 år
Mille Brink	8. november	50 år
Dorte Rømer	8. november	50 år

#06 2018

Foto: Henning Hjorth

EN MENTOR FOR LIVET

8

En mentor kan øse af sin erfaring, skabe de trygge rammer for kritik og i det hele taget give de gode råd om at begå sig i branchen. Og man får altid noget tilbage, når man giver.

"Det er ikke fordi, jeg er et fantastisk godt menneske, der bare giver. Jeg har brug for at mærke, at jeg har lov til at være her, og det kan jeg mærke, når jeg hjælper," siger mentor Lane Lind om parløbet med Linnea Voss. Mød dem og operasangerne Fanny Kempe og Michael Kristensen i et dobbeltportræt om inspiration på tværs af generationer.

Foto: Louise Dybbro

HOLOGRAMMER OG ROBOTTER INDTAGER TEATRET

12

Virtual Reality blev spået en lys fremtid, allerede da teknologien begyndte at røre på sig i 1990'erne. Gennembruddet har dog ladet vente på sig, fordi teknologien ikke var god nok til at transportere brugerne ind i fiktive, computerskabte verdener, der var overbevisende nok. Men det er den nu. I London, New York og Tokyo har intelligente maskiner for længst haft deres debut på de skrå brædder, og herhjemme er flere teatre begyndt at flirte med alt fra virtual reality og 3D-lyd til interaktiv publikumsinddragelse og digitale hologrammer.

NYT SYN PÅ DANSK OPERA

16

Både Det Kongelige Teater og Den Jyske Opera har fået nye udenlandske chefer inden for det seneste års tid. Chefer, der ser et stort potentiale i gamle danske operaer og samtidig opfordrer til, at sangerne inviterer publikum indenfor i laboratoriet via moderne, sociale medier.

"Vi lever i en tid med et altædende publikum, der ved en lille smule om det hele. Dem skal vi kommunikere med på en ny facon," siger John Fulljames, operachef på Det Kongelige Teater i et dobbeltinterview med chefen for Den Jyske Opera, Phillip Kochheim.

FRA BARNESTJERNE TIL VOKSEN SKUESPILLER

19

Listen over børne- og ungdomsskuespillere, der i en tidlig alder slog igennem på filmværkstedet, men siden gled i glemmebogen, er lang. For selvom du spiller med i en perlerække af succesfulde ungdomsfilm eller serier, er en karriere som voksenskuespiller ikke nødvendigvis banet for dig.

Men hvordan rykker man sig fri af de unge teenageroller og kommer videre som voksen skuespiller? Thomas Ernst og Neel Rønholt var henholdsvis 13 og 17 år, da de fik deres første rolle. Her fortæller de om at tage et aktivt valg og sortere kritisk i de roller, de får tilbudt.

Foto: Still fra filmen 'Min søsters børn'

FORSIDEFOTO:

Lane Lind og Linnea Voss. Foto: Henning Hjorth.

Velkommen, formand!

Dejligt mange medlemmer, samarbejdspartnere og venner kom forbi Tagensvej for at ønske Dansk Skuespillerforbunds nye formand velkommen 7. september.

"Det er kunsten, der kan løfte os ud af hamsterhjulet og minde os om, hvorfor vi står op klokken seks om morgenen og tager den bus i regnvejrs for at komme på arbejde," sagde Benjamin Boe Rasmussen blandt andet i sin tale, hvor han opfordrede til samarbejde på tværs af branchen og henover skellet mellem arbejdsgiver og ansat.

ANNONCE

BRUG STEMMEN BEDRE

(Bog, Hæftet)

Inge Dinesen, Varius Forlag
ISBN- 13: 9788793007161

Brug stemmen bedre er en lære- opslags- og brugsbog. Hvis du med det samme vil i gang med at træne din stemme, kan du bruge bogen til det. Hvis du vil have mere at vide om forudsætningerne for stemmearbejdet, så læs bogen fra start. Bogen er til dig, der gerne vil arbejde med stemmen som skuespiller, underviser og bruge stemmearbejde i coaching, foredrag, pædagogisk eller terapeutisk arbejde. Du får et dybdegående øvelsesmateriale og ikke mindst den bagvedliggende viden om stemmearbejdet. Forfatter Inge Dinesen er oprindeligt uddannet skuespiller og videreuddannet Master of Arts in Voice Studies (mag.art. i stemmebrug) samt coach og psykoterapeut. I dag praktiserer hun som underviser, coach/psykoterapeut og supervisor.

Brug for en økonomisk håndsrækning?

Er det svært at få økonomien til at hænge sammen? Du har måske fået en ekstra regning, du ikke havde regnet med?

Måske kan forbundet hjælpe dig. Vi har løbende mulighed for at yde økonomisk støtte fra fonde og legater, og selvom vi ikke kan love noget på forhånd, er det værd at give os et ring på 33 24 22 00. Spørg efter Hanne Arlund.

/ck

Dine rettigheder på internationale streamingtjenester

I fremtiden kommer der mere dansksproget indhold på de store streamingtjenester som Netflix og HBO Nordic. Streamingtjenesterne er kommet for at blive, og det er baggrunden for, at Create Denmark lige nu forhandler rettighedsvilkår og udnyttelse af danske produktioner på streamingtjenesterne – blandt andet på vegne af Dansk Skuespillerforbund.

De penge, som Create Denmark modtager på dine vegne, bliver fordelt til forbundene, som derefter har ansvaret for at fordele pengene videre til medlemmerne. Det betyder, at du fortsat modtager penge fra Filmex på dette område.

Create Denmark er en kollektiv forvaltningsorganisation, som blev stiftet af 10 kunstnerforbund i 2016, (Dansk Skuespillerforbund, Danske Dramatikere, Danske Filminstruktører, Dansk Filmfotograf Forbund, Film- og Tv-arbejderforeningen, Danske Scenografer, Dansk Artistforbund, Dansk Musikerforbund, Dansk Journalistforbund og Danske Sceneinstruktører). Det er også derfor, at Create Denmark indgår kollektive rettighedsaftaler på udvalgte områder på vegne af de medlemmer, som er repræsenteret igennem forbundene.

Vidste du...

at du som medlem af Dansk Skuespillerforbund kan få en helbredssikring i PFA og fra 1. januar 2019 oven i købet billigere og forbedret?

Den nye PFA Helbredssikring koster kun 100 kroner om måneden, hvilket er en besparelse på over 500 kroner årligt. Derudover omfatter den nye helbredssikring blandt andet forbedringer, hvor du som udgangspunkt selv kan vælge, hvilken kiropraktor eller fysioterapeut, der skal behandle dig, hvor brug af kiropraktor, fysioterapeut, diætist eller psykolog ikke længere er begrænset til 12 behandlinger og hvor man ved symptomer på stress kan få hjælp hos erhvervspsykolog uden foregående lægehenvisning.

Dine børn og evt. stedbørn er automatisk dækket af din helbredssikring, indtil de fylder 21 år, og din ægtefælle eller samlever kan også blive dækket af helbredssikringen til 110 kroner om måneden. Har du ikke en PFA Helbredssikring i dag, eller ønsker du at oprette en til din ægtefælle/samlever, så finder du tilmeldingsblanketten på Dansk Skuespillerforbunds hjemmeside.

Den tidligere PFA Helbredssikring, som i øvrigt bortfalder, når den nye træder i kraft, dækkede også brugen af blandt andet psykolog, kiropraktor og fysioterapeut, men du kunne ikke selv vælge din behandler og al behandling var begrænset til 12 behandlinger. Dette ændres altså med den nye og forbedrede helbredssikring. /knl

#MeToo – et år efter

Mandag 15. oktober, årsdagen for det tweet der satte gang i #MeToo-bevægelsen, inviterer Kulturværftet, Sydhavn Teater og det svenske teaterkompagni Bombina til Nordens største #MeToo-symposium.

Dette betyder en hel dag med paneldebatter, performative lectures og kunstneriske indslag og i det hele taget en fælles status på tværs af de nordiske lande. For at kaste et nyt blik på det scenekunstneriske udtryk i samfundsdebatten – og på kulturen generelt – byder dagen på inspiration, indsigt og udsyn fra markante keynote-speakere, blandt andet den svenske professor i teatervidenskab Tiina Rosenberg. Debatpanelerne består af debattører fra de nordiske lande, ikke mindst DSFs formand Benjamin Boe Rasmussen.

Symposiet foregår på engelsk og varer fra kl. 9.30-18.00. Du kan bestille billetter på <https://kuto.dk/program/metoo-et-aar-efter/> og billetprisen inkluderer morgenkaffe, frokost, eftermiddagskaffe og kage.

Pas på børnene

Børn og unge optræder i stigende grad sammen med professionelle på tv, i film eller på scenen, men det er desværre langt fra altid, at forholdene for børnene i branchen er acceptable.

Det er baggrunden for Arbejdstilsynets nye temaside om klare regler og gode råd til både forældre og underholdningsbranchen, når børn deltager i film, tv eller teater. Vejledningen er et resultat af længere tids arbejde og er udarbejdet i fællesskab med Dansk Skuespillerforbund, Producentforeningen, DR, Børns Villkår og Børnerådet.

I vejledningen kan man blandt andet læse, at man som arbejdsgiver bør tage højde for, at både børn og forældre instrueres grundigt, så de er trygge og forberedt på, hvad de går ind til – fx i forhold til kontrakt, arbejdstid, hjælp, klage, mens man som forældre bør støtte barnet i at opretholde sociale relationer uden for arbejdet, så der er gode venner og et socialt liv at vende tilbage til efterfølgende.

Du kan læse hele vejledningen på:
www.arbejdstilsynet.dk/da/temaer/tema-boern-underholdningsbranchen. /knl

Rådgivnings-telefonen er også til elever

Husk, at du også som studerende kan ringe til branchens anonyme telefonrådgivning, hvis du bliver udsat for – eller oplever dine kammerater blive udsat for – seksuelle krænkelse, magtmisbrug eller andet dårligt psykisk arbejdsmiljø.

Dansk Skuespillerforbund og 18 andre organisationer samarbejder med Sex & Samfund om telefonen, som er et tilbud særligt målrettet mennesker i vores branche. Det betyder, at du altid får et menneske i røret, som ikke bare er specialist i at håndtere seksuel chikane og dårligt psykisk arbejdsmiljø, men som også forstår vores medlemmers virkelighed – både den på skolerne og den ude på arbejdspladserne.

Rådgivningstelefonen er åben torsdage og fredage mellem 15.00 og 17.00 på 23 69 79 11.

KRUDTTØNDEN

24 Oct - 24 Nov

A ghost story by Susan Hill adapted by Stephen Mallatratt

THE
WOMAN
IN
BLACK

that

●●●●● theatre company

• TEATERBILLETTER.DK • 70202096 • WWW.THAT-THEATRE.COM •

5%

Få Danmarks absolut bedste studiekonto

Lån & Spar Bank A/S, Højbjerg Plads 9-11, 1200 København K, Cvrnr. 13 53 85 30. Forbehold for trykfejl

Studiekonto – ganske kort

- Du får 5 % i rente på de første 20.000 kr. - derefter 0,10 %
- Vælg en kassekredit på op til 50.000 kr. Du betaler kun 5 % i rente
- Visa/Dankort og MasterCard - med samme pinkode
- StudieOpsparing - som giver 0,50 % på HELE opsparingen
- Gebyrfri hverdag
- Behold dine fordele i op til 3 år efter endt studie
- Søg nemt og hurtigt via mobilen

Download app'en Zapp og søg om en studiekonto.

Når du er medlem Dansk Skuespillerforbund, kan du få en studiekonto hos Lån & Spar. Med 5 % på kontoen kan du faktisk få penge ud af at have penge i banken – og hvis du skal bruge en kassekredit på op til 50.000 kr., er Lån & Spar blandt de billigste.

Der er meget mere. Se alle dine fordele på studiekonto.dk. Ellers send en mail til dsf@lsb.dk eller ring på 3378 1994 og book et møde.

Dansk Skuespillerforbund

For at få Danmarks bedste studiekonto, skal du samle hele din privatøkonomi hos os og være medlem af DSF. Du får studiekontoen på baggrund af en almindelig kreditvurdering. Du kan have studiekontoen i op til 3 år efter endt uddannelse. Hvis du bruger hele din kassekredit på 50.000 kr., vil det koste dig 625 kr. i omkostninger efter tre måneder. Stiftelsesomkostninger 0 kr., debitorrente (variabel) 5,09 %, ÅOP 5,1%. Efter tre måneder skylder du 50.625 kr. Kreditten er gældende indtil videre og uden faste afdrag. Alle rentesatser er variable og gældende 1. januar 2018.

lån & spar

din personlige bank

En mentor for livet

Operasanger Fanny Kempe har et tæt samarbejde med sin mentor, kongelige operasanger Michael Kristensen. Et samarbejde der er vigtigt for dem begge.
Foto: Henning Hjorth.

Jeg kan være med til at skabe nogle **trygge rum** undervejs”

For Fanny Kempe har det været en stor hjælp at have kongelig operasanger Michael Kristensen som mentor under sin uddannelse, og de forventer at holde kontakten ved lige frem over.

Af Jacob Wendt Jensen

Michael Kristensen, 55 år, har været ansat som solist i 24 år på Den Kongelige Opera. Han falder for aldersgrænsen næste år. Fanny Kempe, 30 år, fra Sverige er netop blevet uddannet operasanger i København.

Kempe tog til Danmark, fordi hun havde hørt, der var virkelig gode sanglærere på Det Kongelige Operaakademi, hvilket holdt stik. Mezzosopranen anede dog intet om, at hun oven i købet ville få en mentor i skikkelse af tenor Michael Kristensen.

”En sanglærer er jo også en slags mentor, og en man virkelig har et tæt forhold til. På den anden side, er der så meget, der skal handles af i løbet af en sangtime, så det er godt at have yderligere en person, der kan hjælpe i det store billede,” siger Fanny Kempe.

Hun fik tildelt sin mentor, da hun skulle i praktik.

”Vi havde en god kemi, og det føltes godt at have nogen at tale med. Og på den baggrund kom jeg til at føle mig som en mere integreret del af ensemblet end tidligere. Man mødes ikke så ofte på kryds og tværs rent formelt, men via vores mentor fik vi mere kontakt med ensemblet. På det tidspunkt prøver man jo mange ting for første gang i en professionel sammenhæng, så det er rart med hjælp. Det er frem for alt i produktionssituationerne, hvor man måske bliver lidt nervøs over, hvordan man skal læse situationen. Michael har været god til at komme og se vores optrædener i store produktioner og vores egne projekter.”

Kan skabe ro

Ud over Fanny Kempe har lille håndfuld elever haft glæde af Michael Kristensen som mentor.

”Før Fanny Maria kom ind på operaakademiet, var der en lang periode, hvor kontakten til operaakademiet ikke var så tæt. De seneste fire-fem år er det forbedret og den her mentor-ordning gør, at man lettere lige finder på at sætte sig over til eleverne og spiser en frokost og hører til, hvordan det går. Og omvendt,” siger Michael Kristensen.

Han har arbejdet sammen med Fanny Kempe på blandt andet forestillingerne ’Rejsen til Reims’ og Kuhlaus ’Lulu’.

”Vi lavede ’Lulu’ med instruktøren Christian von Götz, som jeg personligt var helt vild med. Han er en fantastisk instruktør, og vi improviserede meget. Man blev ligesom kastet ud i at prøve en hel masse. Vupti, tag en pukkel på ryggen og syng til ham der, som om han var din far. Selv om det er sjovt, kan den slags godt være svært selv for en moden sanger. Tre operaelever skulle være hekse, og selv om man også improviser en del på operaakademiet, er det noget andet at stå og improvisere med garvede sangere i det her tilfælde i en meget koreografisk ramme. Jeg kan huske, at jeg tog fat i Fanny

Maria en dag og sagde, at hun skulle vide, at instruktøren var glad for det, de lavede. Det havde han nemlig sagt til mig. At kunne gå over og sige, at de var på rette vej, kunne skabe ro i en situation, der måske kunne være svær at læse for de unge.”

For både mentor og mentee er der inspiration at hente i et samarbejde på tværs af generationer, selv om de unge får mest ud af relationen til at begynde med. Sceneliv har spurgt, hvordan sådan et frivilligt forhold kan udvikle sig hos både skuespillere og operasangere. Og både tidligt i karrieren og senere hen.

Den gamle mesterlæremodel

Instruktøren havde formentlig fået at vide, at der var sangere med fra operaakademiet, men det tænkte han ikke nødvendigvis på undervejs.

"Jeg har været i mange arbejdsprocesser, hvor holdningen er, at varen skal leveres og bliver den ikke det med det samme, risikerer man at blive sat af holdet. Det er tidligere sket for sangere fra operaakademiet. Mentorordningen kan være med til at imødegå den slags," siger Michael Kristensen, der bliver brugt på mange forskellige måder.

Det handler ifølge ham om at skabe trygge rammer og give gode råd videre om så det har været om en slankekur, han engang selv havde været på, og som en elev kunne nyde godt af eller andet praktisk.

"Tiderne har forandret sig meget. Da jeg kom ind på operaakademiet og jeg som helt grøn skulle synge Spoletta i 'Tosca', var det rutinerede Leif Roar, der skulle synge Baron Scarpia. Han tog mig under sine vinger. Vi satte os ned i kantinen, hvor han knappede en elefantbajer op og så stemte han kraftig i om, hvordan jeg skulle gå på scenen og meget mere. Den gammeldags form for mesterlære kan være rigtigt god, hvis den bliver udøvet rigtigt, men den kan også have den modsatte effekt. Leif Roar lærte mig meget, og han passede på mig, engang hvor Flemming Flindt behandlede mig grimt. Der brølede han: 'Nu behandler du knægten ordentligt!', inden han forlod scenen og smækkede med døren."

Vil føle sig frem

Michael Kristensen er imponeret over de unge i forhold til, hvordan han selv var.

"De er enormt dygtige rent scenisk og har en selvsikkerhed, jeg ikke tror, at vi havde. De unge tror meget mere på sig selv. Jeg havde selv meget stor respekt for de gamle sangere som Roar, Inga Nielsen og Lisbeth Balslev. Måske også for stor. I dag er de modne sangere og de unge mere lige føler jeg, og det er godt," siger han, og Kempe følger op:

"Vi har nu også meget respekt for jer, men i og med at I er mere åbne end dengang, føler vi os naturligvis mere lige. Jeg ser frem til også at have en mentor i fremtiden. Særligt i den nærmeste tid, hvor jeg stadig er under en slags oplæring. Man skal finde en vej ind i arbejdslivet efter at have forladt akademiet, og det er nok det mest skrøbelige tidspunkt i karrieren her i begyndelsen med rådgivning om agenter og auditions og den slags. Jeg vil teste forskellige ting og se på, hvordan de føles."

Kempe bliver operasangere i en verden, der er anderledes end den Michael Kristensen voksede op i. De fleste faste ensembler er langt mindre end for 25 år siden. Hvor der før var 36 solister i ensembleret i København, er der i dag kun godt det halve.

"Lige nu handler det om at være tro mod sig selv og mærke efter, hvad der er rigtigt eller forkert, for det ved man godt inderst inde. Da jeg var ung, var der også hundreder af meninger om, hvilken jeg vej jeg skulle gå, og her handler det om kun at lytte til dem, man stoler på. Agenter kan være et nødvendigt onde, men de vil ikke altid en sanger det bedste. Det vil de gode agenter, der også har de gode kontakter. Man skal bare sørge for at se sig for," siger Michael Kristensen, der planlægger at arbejde videre med undervisning i fremtiden:

"Da jeg kom ind på operaakademiet blev vi skilt ad med henblik på at blive samlet igen, når man var færdig med uddannelsen, men ikke alle sangere bliver samlet igen. Jeg kan være med til at skabe nogle trygge rum undervejs i de unge sangeres udvikling, hvor de ellers hele tiden bliver bedømt meget nøje."

Når jeg hjælper, så er jeg noget"

Linnea Voss har brugt Lane Lind som mentor, siden hun gik ud af skuespillerskolen for 13 år siden. En mentor giver mulighed for at modtage kritik og få hjælp i et trygt rum.

Lane Lind er 73 år og Linnea Voss er 38 år. At interviewe de to er som en tagfat-leg med ord, hvor den enes ord afløser den andens. Linnea Voss lægger ud med et bud på, hvad et forhold mellem en mentor og en mentee består af:

"Det er mig, der griber fat i Lane, når jeg har brug for sparring. Via sin erfaring kan hun jo en hel masse ting, jeg ikke kan. Jeg har været skuespiller i 13 år og Lane har været det i mere end 50 år. På skuespillerskolen når man ikke at lære alt, så derfor oplever jeg af og til, at der er nogle ting, jeg ikke fagligt set har fod på. I den forbindelse er Lane god at ty til. Det er for eksempel svært arbejde med en monolog alene, så der har jeg blandt andet brug for sparring." Hun fortsætter:

"Vi kender efterhånden hinanden rigtigt godt, og derfor er det trygt at bede om hjælp. Lane har aldrig sagt nej, og så er jeg blevet ved med at komme. Hun kender mig og mine mekanismer i et arbejdsrum bedre end de fleste instruktører. Hun kender mig faktisk så godt, at selv om hun ikke sidder med i prøvesalen, kan hun ud fra beskrivelser af arbejdssituationerne give gode råd."

Trods 35 års forskel har Lane Lind og Linnea Voss stor glæde af hinanden. De har sammen skabt et trygt rum, hvor både ris og ros er velkommen.
Foto: Henning Hjorth.

Mentor skærer igennem

En af de gange Lane Lind gav Linnea Voss gode råd, var i et prøveforløb med en meget abstrakt talende instruktør.

"For Linnea var det ikke så brugbart, selv om det kan være godt for andre. Linnea blev skeløjet. Hun havde brug for klar, tydelig og enkel instruktion for derfra sættes hendes fantasi og skabertrang i værk. Hvis det hele bliver talt i stykker, kan det være svært at komme videre. Her kunne jeg hjælpe med at sortere i det sagte og pege på en retning i det," siger Lane Lind.

Linnea Voss uddyber:

"I situationen blev min umiddelbare intuition omkring karakteren slået ihjel. 'Hvis du maler med rødt, og så bruger lidt orange og krydrer med lidt grønt i det ene hjørne og måske græder lidt, så er det helt rigtigt.' 'Øh, hvordan skal det fortolkes?,' tænkte jeg. Andre kan blive inspireret af den måde at instruere på, men jeg blev bare forvirret og der kunne Lane hjælpe med at skære ind til benet og gøre instruktionen mere praktisk orienteret og til sidst kunne jeg sige: 'Nåh, er det bare det, han mener!'"

Hjælp med sprog

Et andet eksempel på opbakning fra sin mentor fik Linnea Voss, da hun skrev stykket 'Guldfuglen' i en periode, hvor hun var i et aktiveringstilbud på Hofteatret. Stykket om Johanne Luise Heiberg havde premiere i 2012.

"Når jeg nu ikke kunne få de roller, jeg gerne ville have, valgte jeg at skrive en monolog til mig selv. Jeg vidste ikke, om det fagligt holdt vand, og der kom Lane ind og bakkede mig op, da jeg var i tvivl om, hvorvidt det overhovedet kunne lade sig gøre. Hun mente, jeg *skulle* lave den forestilling. Vi fik derefter lidt økonomisk støtte og hun blev min instruktør. På den måde genoptog vi samarbejdet fra skuespillerskolen. Jeg brugte Fru Heibergs egne ord, fra hendes erindringer og fra diverse brevudvekslinger. Det er selvfølgelig gammelt sprog. Og det er

skriftsprog, der skal gøres levende, så vi mødtes flere gange i løbet af den sommer og terpede teksten igennem, så jeg kunne få lagt det rigtige tryk på ordene, så jeg kunne komme væk fra mit eget sprog," siger Linnea Voss.

Linnea Voss skulle tale et andet dansk, end det man taler i dag, og det gamle sprog var Lane Lind simpelthen tættere på, fordi hun var ældre.

Kritik handler om tryghed

Lane Lind er en meget vigtig sparringspartner for Linnea Voss.

"Det er vigtigt for mig, at Lane ser det jeg laver, fordi den feedback jeg får fra hende er ærlig og konstruktiv. I andre sammenhænge har jeg oplevet at få kritik, som jeg ikke har bedt om, og det er ikke konstruktivt. Kritik handler for mig meget om tryghed. Derudover har Lane og jeg fået et godt venskab," siger Linnea Voss.

Lane Lind tænker en del over, hvordan hun giver sin kritik:

"Hvis jeg kommer med en kritik, kan det være okay, men det er det måske ikke, hvis andre siger det samme. Jeg er meget opmærksom på, hvad jeg kan tillade mig at sige og hvad jeg ikke kan. I sidste ende siger jeg selvfølgelig, det jeg vil helt til kanten og det sætter jeg en ære i. Når nogen gerne vil høre min mening, blomstrer jeg jo også selv," siger Lane Lind.

Lind læser også nogle af de tekster, som Linnea Voss skriver.

"Jeg har en skuffe med idéer, jeg skriver på, og processen hen imod et første udkast er meget sårbar. Her vil man gerne have konstruktiv kritik, inden man går videre til næste fase. Jeg vil gerne skrive dramatik til kvinder over 40 år, men skriver også noget der minder om noveller og lyrik. Vi får se hvad det bliver til."

Lane Lind er ikke i tvivl:

"Det skal hun absolut blive ved med, for det kan meget vel ende som teater på et tidspunkt."

Alt har en ende

For Linnea Voss er Lane Lind en af de mest betydningsfulde personer i hendes arbejdsliv, fordi hun fuldt og fast stoler på fagligheden. Og de to har tradition for at blive ved til det lykkes. Der er også noget i det for Lane Lind.

"Jeg lærer jo noget, når jeg er vejleder eller rådgiver. Noget jeg selv kan bruge på scenen. Som skuespillere bruger vi jo os selv og dermed også vores erfaringer. Jeg har så ved siden af lært noget af Linneas livsevne. Hendes positive indstilling til tilværelsen, hendes gåpåmod og det at hun ikke er frygtsom. Det efterligner jeg, når jeg kan komme til det, for sådan er jeg slet ikke selv," siger Lane Lind, inden hun fortsætter:

"I øvrigt tror jeg snart Linnea er fri af mig. Snart falder det hende lige pludselig ikke ind at spørge mere, fordi hun selv har svarene. Det er jo målet."

"Neej", udbryder Linnea Voss spontant.

Lane Lind reagerer hurtigt:

"Vi vil helt sikkert stadig ses og tale om det vi laver – bare lidt mindre mentor-agtigt."

Lane Lind hjælper også en del andre unge skuespillere ud over Linnea Voss.

"For mit vedkommende handler det om, at når jeg hjælper, så er jeg noget. Når man hjælper, hvad enten den man hjælper vil have hjælpen eller ej, får man noget tilbage, og det har jeg brug for. Det er ikke fordi, jeg er et fantastisk godt menneske, der bare giver og giver. Jeg har brug for at mærke, at jeg har lov til at være her, og det kan jeg mærke, når jeg hjælper," siger Lane Lind.

Hologrammer og robotter indtager teatret

I London, New York og Tokyo har intelligente maskiner for længst haft deres debut på de skrå brædder, og herhjemme er flere teatre- begyndt at flirte med alt fra virtual reality og 3D-lyd til interaktiv publikumsinddragelse og digitale hologrammer. Velkommen til fremtidens teater.

Af Andreas Ebbesen Jensen

William Shakespeares berømte citat om, at "verden er en scene, hvor mænd og kvinder spiller deres roller," blev taget meget bogstavelig ved årets børne- og ungeteaterfestival i Horsens, der løb af stablen i midten af september.

I åbningsforestillingen 'Menneskesøen' blev publikum dirigeret rundt i parken 'Lunden' via hovedtelefoner og en interaktiv app, som gjorde dem til medskabere af forestillingen. På kunstmuseet blev de sendt på opdagelse i et sanseunivers i forestillingen 'Møder – i mørket' (Carte blanche). Og i improvisationsteaterstykket 'Mp3 Eksperiment #søndergadehorsens' dannede byens centrum ramme for et lydbaseret interaktivt eventyr, som publikum deltog i via app og smartphone.

Det fysiske byrum var med andre ord forvandlet til en gigantisk scene, hvor publikum ikke blot var passive betragtere, men aktive medskabere af fortællingerne.

Og Horsens er langt fra det eneste sted, hvor scenekunsten får en gevaldig teknologisk saltvandsindsprøjtning i disse år.

Virtual Reality viser dødens ansigt

Til oktober har Svalegangen i Aarhus premiere på teaterforestillingen 'Mæt af dage', hvor virtual reality-briller sætter halvdelen af publikum i den depressive hovedpersons sted under forestillingen. Og til foråret bliver 'ThelmaToo' sat op på Sydhavn Teater – en forestilling, der med teatrets egne ord er en "rullende, interaktiv intim-forestilling med virtual reality-elementer."

"Flere og flere teatre opgraderer i forhold til teknologi, især hvad angår lys- og lydteknologi, og mange arbejder med at inkorporere forskellige teknologier i deres formsprog. Fra at holde tilskuerne i det mørke hul bag den fjerde væg, er teatret i dag forvandlet til en mere eller mindre aktiv medspiller, som i højere grad forsøger at involvere sit publikum," forklarer Falk Heinrich, forskningsleder for RELATE – Research Laboratory for Art and Technology – ved Aalborg Universitet og ekspert i moderne teaterformer.

Hvorvidt det bliver virtual reality, augmented reality, 3D-lyd eller en helt fjerde teknologi, som kommer til at tage teatret med storm, er svært at spå om. Én ting er dog sikkert: De skrå brædder egner sig glimrende som prøveklud for nye digitale teknologier.

"Teatret er multimedialt, hvilket betyder, at det har et relativt

I 'Rejsen' møder vi Elvira Madigan og Sixten Sparre. Den ene en cirkusprinsesse, den anden svensk dragonløjtnant – og gift! Forestillingen er en teaterinstallation inspireret af den umulige kærlighedshistorie mellem Elvira og Sixten. Her ses Elvira og Sixten, som hologrammer på togstationen. Fotos: Louise Dybbro.

bredt udtryks- og formpotentiale – fra mimetiske repræsentationer til tilskuerinddragelse og fra bevidst teknologiløst til teknologiek eksperimenterende. Derfor tror jeg også, at teatret langsomt vil forandre sig fra at være et “fra scene til sal”-format til en mere brugerinddragende og til tider virtuel begivenhed, som sætter publikum mere i scene,” siger han.

Silikoneører skaber unikt lydbillede

Mange teatre er begyndt at inddrage video, live-streams, 3D-lyd og andre digitale teknologier i deres skuespil. Et godt eksempel er teaterstykket 'Human Nature', som sidste år gav publikum en lydoplevelse ud over det sædvanlige.

Normalt er lyden ikke specielt god i teatret, fordi den drukner på sin færd fra scenekanten til publikums øre. Med 3D-lyd kan man præcist kopiere, hvordan det menneskelige øre hører en lyd og gengive det en-til-en for publikum via høretelefoner. Det sker ved at placere to mikrofoner i ørerne på skuespillerne, eller ved at montere mikrofonerne i ørerne på et dummyhoved, som Teater Katapult gjorde det i forestillingen 'Human Nature'. Dummyhovedet bestod af to silikoneører monteret med små mikrofoner og hang over en scenografi med ni ton sand. Når skuespillerne gravede i sandet på scenen, hørte publikum skovlen skrabe hele vejen ned gennem sandet i deres høretelefoner. Det skyldes, at denne type 3D-optagelse af lyd skaber en meget realistisk gengivelse af lyden, så den opleves ligesom dummy-

hovedet med silikoneørerne “hører” det.

Kærlighedsdrama sugede publikum ind

En andet teater, som har forsøgt at sparke de skrå brædder ind i den digitale tidsalder er Teater Nordkraft i Aalborg. Her havde teaterchef Jakob Højgaard Jørgensen længe været fascineret af såkaldt 'immersive theater' – en slags interaktiv teaterform, der inddrager publikum i selve stykket gennem lyd, lys, video, 3D-billeder og andre lignende teknologier. Inspireret af det britiske scenekunstteater Punchdrunk, som siden 2005 har specialiseret sig i at forvandle hele bygninger til gigantiske teaterscener, opsatte Teater Nordkraft sidste år 'Rejsen'. Omdrejningen for den interaktive fortælling var kærlighedsaffæren mellem line-danserinden Elvira Madigan og den svenske dragonløjtnant Sixten Sparre i 1800-tallet. Ingen live-skuespillere var med i forestillingen. I stedet blev historien fortalt via animationsteknikker, 3D, surround sound og visuel interaktion, som man kender det fra computerspillenes verden og avancerede forlystelsesparker. Ved hjælp af seks forskellige “sanserum” blev publikum transporteret direkte ind i forestillingen. Det ene øjeblik befandt de sig i et stort cirkus, det næste i en buldrende togvogn og det tredje i en mørk skov til lyden af bragende tordenvejr.

“Vi var nysgerrige på, hvordan vi kunne fortælle en historie på et abstrakt og næsten ubevidst plan ved at påvirke publikums sanser direkte og give dem en meget kropslig oplevelse. Selvom alting foregik i meget små rum, så havde publikum en direkte oplevelse af, at de befandt sig midt i fortællingen,” siger Jakob Højgaard Jørgensen.

Ifølge teaterchefen var publikum “meget begejstrede” for eksperimentet, og oplevelsen har givet ham blod på tanden til at kaste sig over lignende eksperimenter i fremtiden.

“Vi er meget interesserede i at udfordre publikums rolle i teatret, så 'immersive theater' er helt sikkert noget, vi også kommer til at arbejde videre med i fremtiden,” siger teaterdirektøren, som dog er lidt mere tøvende med at inddrage teknologier som virtual reality i sine forestillinger.

“Vi skal selvfølgelig udforske virtual reality og finde ud af, hvad det kan, men jeg er stadigvæk meget famlende over for dets potentiale. Som en tysk professor med speciale i spændingsfeltet mellem gaming og teater sagde til mig for nyligt: 'Indtil videre vil jeg til hver en tid stadig foretrække en vandpistol frem for et virtual reality-headset.' Og sådan har jeg det nok også,” siger Jakob Højgaard Jørgensen.

VR kan bringe os tættere sammen

Ikke alle er enige i, at virtuelle virkeligheder ikke kan hamle op med vandpistoler. Anna Schulin-Zeuthen er uddannet instruktør fra Stockholm Academy of Dramatic Arts og ser stort potentiale i den hypede teknologi.

Sidste år instruerede hun forestillingen 'I Helges hoved' på Republique i København, hvor virtual reality spillede en prominent hovedrolle. Forestillingen foregår 20 år efter Thomas Vinterbergs 'Festen' og følger faderen Helge, der begik overgreb mod sine børn og nu er blevet dement. Ved hjælp af VR-briller rykker halvdelen af publikum – i alt 15 personer – ind i Helges hoved. Her bliver de vidner til en virtuel virkelighed af Helges barndom og får indsigt i hans psyke. Samtidig går de andre 15 publikummer rundt på scenen med sønnen og er med i hans overvejelser om, hvorvidt han skal hævne eller tilgive sin far.

Til foråret iscenesætter hun et lignende eksperiment i 'Mæt af dage', der kører på Svalegangen i Aarhus fra 20. oktober til 25. november. Forestillingen er et virtual reality-drama om en ung kvinde, der er sunket så langt ned i depressionens sorte dyb, at hun ønsker at tage sit eget liv. Den ene halvdel af publikum

Publikum bevæger sig rundt i fortællingens univers og oplever alt fra hovedpersonernes perspektiv. Udover at kunne gå helt ind i Elviras cirkusvogn og Sixtens arbejdsværelse, hvor man kom helt tæt på de elskendes brevkorrespondance, kan publikum også være med på hotelværelset i Svendborg.

ser fortællingen udfolde sig på teaterscenen via de to hovedrolleindehavere, Albert Stein Ankerstjerne og Anna Nøhr Tolstrup. Resten bliver iført VR-briller og transporteres ind i hovedkarakteren Karens sindstilstand.

“Jeg har forsøgt at visualisere dødslængslen på en kunstnerisk måde ved at omdanne rummet fra naturalistisk til fantasifuldt og abstrakt gennem virtual reality,” forklarer Anna Schulín-Zeuthen.

Og i modsætning til Jakob Højgaard Jørgensen fra Teatret Nordkraft mener hun, at virtual reality rent faktisk kan bruges til at bringe publikum tættere sammen frem for at skabe større afstand.

“Skræmmescenariet er, at vi alle sammen i bedste ‘Black Mirror’-stil ender med at sidde livløse hjemme i sofaen iført vores VR-briller. Men jeg tror på, at virtual reality også kan trækkes i en anden retning, end den passive underholdningsform som især computerspils- og reklamebranchen ønsker. Det kræver dog, at vi på teatret fokuserer på den dimension, der er kropslig og fysisk og som måske netop kan facilitere et møde og skabe en leg mellem mennesker,” siger hun.

Teatret skal vise vejen

Men hvorfor overhovedet udstyre sit publikum med briller? Hvorfor halse efter de nyeste teknologier i en kunstform, som siden de første amfiteatre i Grækenland har insisteret på nærvær og tilstedeværelse og indgået en kontrakt med publikum om, at de mest fantastiske elementer i historiefortællingen skal overlades til fantasien?

“Fordi teatret er de mest oplagte steder for nye teknologier at udvikle sig i nye og spændende retninger,” svarer Anna Schulín-Zeuthen.

Hun mener, at teatret har en force, når det kommer til at bruge virtual reality og augmented reality – teknologi, som lægger et ekstra lag oven på den “virkelige” virkelighed i form

af digitale figurer, hologrammer, interaktiv grafik og så videre – som kunstnerisk virkemiddel.

“Teaterfolk tænker meget i sanser, rummelighed og fysik, hvorimod film- og reklamefolk tænker meget mere todimensionelt. Desuden er folk med baggrund i teatret meget mere erfarne til at iscenesætte publikum, hvilket er nødvendigt, hvis nye teknologier som virtual reality, augmented reality og 3D-lyd skal fungere bedst,” siger Anna Schulín-Zeuthen.

Hvis virtual reality for alvor skal udbredes, skal den flyttes væk fra sofaen og ud i virkeligheden fx på de skrå brædder, mener instruktøren.

“VR bliver først rigtig interessant, når den bliver sat i scene i en større ramme, hvor brugerne også får mulighed for at interagere med den “virkelige” virkelighed. Og det rum har vi en unik chance for at skabe på teatret. Vi skal bare have modet til at gribe ud efter det,” siger hun.

Instruktør Anna Schulín-Zeuthen giver instrukser til skuespillerne Albert Stein Ankerstjerne og Anna Nøhr Tolstrup, der medvirker i forestillingen ‘Mæt af dage’, der får premiere til oktober. Forestillingen handler om aktiv dødshjælp og med hjælp fra virtual reality låner publikum, bogstaveligt talt, hovedpersonernes øjne. Foto: Valerija Krastinja.

Virtual Reality

Hvad er det?

Teknologi, som kan skabe en meget livagtig virtuel verden i 3D ved hjælp af en computer og VR-briller. Brillerne ligner store dykkerbriller, hvor glasset er erstattet af en indbygget skærm, som omslutter hele synet.

VR's historie er faktisk tæt knyttet til teatret. Da ordene 'virtual reality' første gang dukker op i 1938, er det i en novellesamling af franskmanden Antonin Artaud, hvori han beskriver teatrets virkemidler som "la réalité virtuelle" – på engelsk oversat til virtual reality.

Hvor stort er det?

Kæmpestort. Eksperter har spået Virtual Reality en lys fremtid, siden teknologien begyndte at røre på sig i 1990'erne. Gennembruddet har dog ladet vente på sig, da teknologien ikke har været god nok til at transportere brugerne ind i fiktive, computerskabte verdener, der var overbevisende nok. Det er den nu, og ifølge den seneste markedsanalyse, eksploderer brugen af VR de næste tre år. I 2018 vil vi købe VR-udstyr og software for 29 milliarder kroner på verdensplan. Når vi skriver 2021 vil tallet ligge på 122 milliarder kroner.

Augmented Reality

Hvad er det?

I modsætning til virtual reality, der lukker virkeligheden ude for at transportere brugeren ind i fantasiens verden, bringer augmented reality fantasien ud i virkeligheden. Det mest berømte eksempel på AR er spillet 'Pokemon Go', hvor man skal jage hologram-udgaver af japanske tegneseriedyr, som giver spillere mulighed for at fange, kæmpe med og træne virtuelle pokémoner, der forekommer i den virkelige verden.

Hvor stort er det?

Ligesom virtual reality er augmented reality også ved at finde mere indpas på teatret. Sidste år indgik Britain's National Theater et samarbejde med AR-firmaet Open Access Smart Capture, som gør det muligt for publikum at få live-teksten skuespillernes monologer direkte fra salen gennem såkaldte smart-glasses. Det israelske firma ARShow vil ikke nøjes med at bruge AR-teknologien til at hjælpe de dårligt hørende. Tech-firmaet har netop udviklet et nyt system, som giver teaterproducenter mulighed for at inkorporere fantastiske AR-elementer og karakterer i live-forestillinger og på den måde skabe en visuel stimulerende gruppeoplevelse, der er lige dele klassisk teater og 3D-film.

Robotter

Hvad er det?

Herhjemme har robotterne endnu ikke sat deres fødder på de skrå brædder, men det er blot et spørgsmål om tid, før det sker. I hvert fald har maskinerne for længst fået deres teaterdebut i Japan, Storbritannien og USA. Ikke overraskende er det japanerne, der går forrest i robot-revolutionen – og nærmere bestemt instruktøren Oriza Hirata. Siden 2008 har hans teaterkompagni Seinendan i samarbejde med Osaka University Robot Theater Project lavet seks forestillinger med menneskelignende robotter i en eller flere af de bærende hovedroller. Senest har ensemblet fortolket Franz Kafkas 'Metamorphosis', og flere af forestillingerne har fået premiere i New York og London. Sidste år prøvede englænderne selv kræfter med mekaniske skuespillere, da en livagtig robot spillede over for skuespillerinden Judy Norman i stykket 'Spillikin'.

Hvor stort er det?

Udøvende skuespillere skal nok ikke bekymre sig synderligt om at miste deres levebrød til intelligente robotter med Shakespeares samlede værker på harddisken. Men i takt med, at vi bliver bedre og bedre til at skabe mennesketro og intelligente robotter, vil vi sandsynligvis også komme til at se mere og mere til dem på scenen – også i Danmark.

"Jeg tror godt, at vi kan forvente flere forestillinger med robotter i fremtiden. Robotten er interessant lige nu set ud fra både et teknologisk og tematisk synspunkt, og samtidig kan de – hvis de er lavet ordentligt – være ekstremt nærværende og sanselige," forklarer Falk Heinrich, ekspert i moderne teater ved Aalborg Universitet.

Immersive Theater

Hvad er det?

'Immersive' betyder 'fordybende' på engelsk, og det er lige præcis, hvad immersive theater er. En unik mulighed for publikum for at fordybe sig i en teaterfortælling på et helt andet plan end blot at sidde passivt og overvære skuespillerne fremføre deres monologer. Immersive theater handler i bund og grund om at nedbryde den fjerde væg og gøre publikum til en aktiv del af forestillingen – gerne gennem lyd, lys, video, virtual reality eller lidt af det hele.

Hvor stort er det?

Immersive theater er de seneste fem år vokset støt som fænomen i Storbritannien og USA. Det skyldes især teaterkompagniet Punchdrunks 'Sleep No More' – en interaktiv film-noir-udgave af Shakespeares 'Machbeth', hvor publikum blandt andet skal jage skuespillere gennem et tre-etagers varehus. 'Sleep No More' kører for syvende år i træk i New York, og teaterstykker banede vej for en lang række lignende interaktive forestillinger. I Danmark er vi også hoppet med på vognen. Sidste år forvandlede performancegruppen 'Sisters Hope' kunstgalleriet Den Frie i København til en eksperimenterende kostskole, hvor publikum for en nat kunne lade sig indskrive til poetisk udfoldelse. Og på CPH STAGE kunne tålmodige teatergængere sidste år dykke ned i stykket 'The Night', som varede 14 timer og blev spillet om natten på hemmelige steder rundt omkring i København.

Nyt syn på dansk opera

På Det Kongelige Teater og i Den Jyske Opera har man fået nye udenlandske chefer inden for det seneste års tid. Både John Fulljames og Philipp Kochheim ser på opera i Danmark med friske øjne. De ser et stort potentiale i gamle danske operaer og de mennesker, de har mødt i organisationerne. Samtidig opfordres der til, at operasangerne inviterer publikum mere med indenfor i laboratoriet via de sociale medier.

Af Jacob Wendt Jensen

Udfordringerne står i kø i det meste af kulturverdenen, men i særdeleshed når det gælder opera. Uanset om der er tale om en kendt opera eller en ukendt, skal der arbejdes hårdt for at gøre opmærksom på dem. Det mener John Fulljames, operachef på Det Kongelige Teater.

"Vi skal mere i dialog med publikum. Opera er et eksempel på en kunstform, der laves af eksperter. En operasanger er under uddannelse i mindst syv år, og operafolk er dybt rodfæstet i deres kunstart. Men de kommunikerer med et publikum, der i mange tilfælde er nybegyndere. På det seneste har vi haft lange spilleperioder med 'Tryllefløjten' og 'Barberen fra Sevilla', hvor 40 procent af publikum var i operaen første gang. Det er spændende, men det kræver, at vi er skarpe i kommunikationen. Den måde vi sætter operaen i scene på, skal tage hensyn til det publikum, når vi, som det er tilfældet, har ambitioner om at spille for fuldt hus hver aften," siger Fulljames og fortsætter:

"Den store barriere i dag er, at den kulturelle dannelse er under forandring. Vi lever i en tid med et altædende publikum, der ved en lille smule om det hele, fordi så meget

Danske operaer har fantastisk musik, men de færreste danskere kender til dem. Derfor laver Den Jyske Opera og Philipp Kochheim 'Den Danske Serie'. "Jeg har fundet flere fantastiske operaer, som jeg næsten ikke kan vente med at vise danskerne," siger han. Foto: Ditte Chernitz.

information er tilgængelig. Før spillede vi for operaekspertes. I dag er publikums viden mindre dyb, men til gengæld kan vi optræde for flere mennesker, og dem skal vi kommunikere med på en ny facon. Når vi for eksempel laver en lille film, hvor en sanger lærer en arie og fortæller hvordan, bliver den populær på de sociale medier. Det brede publikum vil gerne med ind bag facaderne og se hvad der foregår i operaen hele dagen frem for kun efter klokken 19.30 om aftenen. For nylig streamede vi en orkesterprøve fra operaen 'Othello' på Facebook, og 20.000 fulgte med, hvor vores samlede billetsalg på forestillingen kun lå på godt og vel 10.000. En af vores udfordringer er også at gøre det publikum, vi har, til ambassadører for os og bede dem tage en ven med i operaen. Prædikener virker."

Satser mere på de unge

John Fulljames er overrasket over, at der i en by af Københavns størrelse er et operahus af den høje kvalitet, der vitterligt er.

"Det er fantastisk og et af de gode tegn i den forbindelse er, at forestillingerne mærket 'Ung i operaen', hvor unge mellem 15 og 30 år kan få billige billetter, ofte er udsolgt. Jeg oplever, at de unge klæder sig pænt på til en aften i operaen og samtidig er meget fokuserede på forestillingen. De ser ud til at være glade for at møde en gammel kunstform på en helt ny måde og i særdeleshed at nyde den sammen med jævnaldrende. Når det gælder kulturoplevelser gælder det for os alle, at vi helst vil opleve kultur, med nogen der ligner os selv. Det giver lyst til at diskutere stykkerne. Samtidig havde de en elektrisk fokus på selve forestillingen, og det gav operasangerne en god oplevelse," siger John Fulljames.

Han tror også på, at kvaliteten af drinks i baren og selv parkeringsmulighederne betyder meget for helhedsoplevelsen. Konversationen med publikum stopper ikke ved ind- eller udgangen til salen.

I Den Jyske Opera i Aarhus forsøger man også at få fat i det unge segment. Som noget nyt i år gives der gratis billetter til de 10.000 unge, der er medlem af Aros og håber, at de kommer igen, når de har set en opera.

For mange gentagelser

Ifølge Fulljames har man i København et operakompagni af internationalt format.

"Jeg tør godt sige, at vi har et af de bedste orkestre i verden. En af de store udfordringer, er at der faktisk ikke er ret mange i København, der ved det. Et af mine mål er derfor, at skrive dette ud fra hustagene. Vores sal skal være fyldt hver aften, og for at det kan ske, skal vi have et mere nuanceret program og samtidig få publikum til at stole på os, så de ved, at historiefortællingen vil være brillant, ligesom scenografien og sangen skal være det. Jeg skal tale tydeligere og højere, men det skal andre i huset også. Vi har mange stemmer i et operahus. Johan Reuter for eksempel, der er en stor sangmester og Kasper Holten der er en passioneret og vidende talsperson inden for opera og scenekunst i det hele taget. Jeg bifalder i høj grad også, at vores solosangere er tydelige og velformulerede talspersoner for kompagniet," siger John Fulljames.

Philipp Kochheim keder sig dog, når han læser de fleste operaprogrammer.

"Der er en tydelig tendens til, at man opfører de samme 50 operaer igen og igen frem for at finde andre blandt de 90.000 der eksisterer. Paradigmeskiftet skete i begyndelsen af det 19. århundrede, med det jeg vil kalde jet-set opera. Hvis Anna Netrebko skal synge 'La Traviata' i København, behøver hun kun møde op dagen før, og hun vil få 120.000 euro for det, og så kan

hun rejse afsted næste dag. Hvis hun skulle synge 'Kleopatra' hos os, skal hun arbejde i seks måneder, og hun kunne ikke få garanti for nogensinde at kunne synge den samme rolle igen. Jeg har også engang arbejdet sammen med en verdenskendt dirigent, der sagde, at han nægtede at lære en opera, han kun skulle dirigere otte gange. Hvis alle sagde det, ville vi stadig kun synge Monteverdi. Vi skal være mere modige," siger Kochheim.

Han håber, at vi kan nå dertil, hvor man med lige stor nysgerighed går ind for at se alle premierer.

Danske operaer på vej

Philipp Kochheim kalder sig selv for et "trøffelsvin", for han elsker at gå i arkiverne og finde glemte operaer, pudse dem af og vise dem til publikum, noget som han vil gøre med en hel serie af gamle danske operaer. Det er langt mere interessant og udfordrende end at sætte 'Cosi fan Tutte', 'Don Giovanni' eller 'Tosca' op igen. Den første var august måneds Ennas 'Kleopatra', der havde urpremiere i København i 1894 og ikke siden har været vist.

Den danske ånd

Philipp Kochheim har brugt meget af sin første tid i landet på at lære den danske mentalitet at kende, og her er meget anderledes i forhold til Tyskland.

"Var jeg taget til Japan havde der måske været mindre forskel end mellem Danmark og Tyskland," siger Philipp Kochheim, der oplever endog meget store forskelle på de to nabolande:

"I Danmark handler det om at sætte familien først, dernæst sin hobby og først derefter kommer arbejdet. I Tyskland handler det om arbejde, dernæst om arbejde og så arbejde igen. Jeg sad ofte på kontoret om søndagen eller om aftenen, og det gav anledning til spekulationer om, hvad jeg dog lavede der? Mit arbejde er min passion, og jeg kan ikke sådan lige stoppe. Hvis jeg tager hjem, begynder jeg alligevel bare at forberede et nyt stykke eller andet i den retning. Jeg har måttet slippe speederen en lille smule, så jeg kan tage kollegernes work/life balance alvorligt. Samtidig er der meget forskellige forventninger til, hvad en aften i operaen skal være. Vi har en Holocaust-opera på vej, 'Passageren', og den synes mange er lidt af en mundfuld, når det gælder indholdet. Den er oven i købet tre timer lang, hvad man ikke ville hæve et øjenbryn over i Tyskland, men det gør man her, så der bliver helt sikkert flere sammenstød i fremtiden."

Om ånden på arbejdspladsen siger han:

"I er meget glade og hjælpsomme. I Tyskland mødes du ofte, når du spørger om hjælp, med en besked om, at du skal henvende dig et andet sted. Jeg har endnu aldrig mødt en dansker, der har afslået at hjælpe mig. Det er ret fantastisk. Jeg føler også, at folk i operaen faktisk bekymrer sig om mig som mere end bare deres chef eller deres skæbne. For nylig var jeg syg, og jeg blev altså hjulpet meget, og det ville aldrig ske i Tyskland. Måske er det også lidt farligt, for måske bliver tingene for sikre og komfortable. Man skal huske, at det også er godt med spændinger i kunstens verden."

"Jeg blev meget overrasket over, at de fleste jeg spurgte, ikke kendte meget til dansk opera. De fleste kendte Carl Nielsen og kunne måske nævne en enkelt opera eller to derudover. I gamle dage havde danske operaer premiere i både Berlin og på La Scala i Milano og alle mulige andre steder rundt omkring i verden. Den tradition forsvandt efter Anden Verdenskrig. Derfor har vi lavet 'Den danske serie', der skal vise, at kulturarven her er langt større, end vi sådan lige går og tror. Alle kender til dansk design, men ikke mange kender noget til danske operaer. Jeg har fundet flere fantastiske operaer, som jeg næsten ikke kan vente med at vise danskerne. Dernæst vil vi gerne vise operaer, der betyder noget, der siger os noget i dag og ikke blot nydelige operaer, der handler om en magisk trylledrik. Et tredje vigtigt punkt for mig er, at gøre ideen om opera bredere, så næste år opfører vi også en tango-opera og en musical," siger Kochheim.

Årene fra 1870 til 1930 er en decideret guldalder for dansk opera.

"Kvaliteten af musikken er fantastisk, men til gengæld er de gamle papirer i en sørgelig forfatning, da ingen har bekymret sig synderligt om dem de seneste 100 år. Det kræver simpelthen penge og tid at restaurere de gamle operaer, så de igen kan spilles, og det foregår ved at skrive musikken ind i en computer forfra, så man ikke står med gamle papirer, hvor en eller anden i 1890 har skrevet et telefonnummer oven på noderne og der mangler sider og så videre. Mange af de gamle operaer har på trods af den gode musik lidt fjollede historier, men 'Kleopatra' er dramaturgisk set også fantastisk, for her bliver tenoren ofret for kvinderne og ikke omvendt, som det var typisk dengang."

Organisationen og sangerne

Phillip Kochheim har aldrig før oplevet et så højt niveau af dedikation som i Den Jyske Opera.

"Sådan er det slet ikke i Tyskland. Der er et arbejde et arbejde. Den danske identifikation og ihærdighed er en af grundene til, at opera stadig eksisterer, når pengene er så små. Uden de mennesker, der brænder for det hele og dem, der får generatoren til at køre, ville det ikke være muligt. Og det gælder også teknikere og håndværkere. Det oplever jeg i alle de møder, jeg har. I Tyskland har vi jo ikke møder, der har vi ordrer i stedet for og aldrig diskussioner. Selv efter fem år i Braunschweig kendte jeg ikke mange i operaen, men her kender jeg alle. Folk har indflydelse, og de ved hvorfor vi gør tingene, og på den baggrund kan de spørge, indtil de forstår frem for bare at få en besked via en tavle. For mig som chef er det lettere. Jeg skal være påpasselig med at kunne svare på alle spørgsmål fra medarbejderne, men når projektet så er forstået og accepteret og medarbejderne føler for det, bliver det gennemført – ikke på grund af lønchecken – men på grund af, at medarbejderne identificerer sig med det," siger Kochheim, der dog var lidt mere i tvivl om kvaliteten af skandinaviske operasangere:

"Da jeg kom, afholdt jeg en stor audition med skandinaviske sangere for at se, hvad der var på markedet. Hvis man kigger i vores nye katalog, kan man så konkludere, at jeg ikke kun har valgt danske operasangere. Det har noget at gøre med, at det sociale system er så fantastisk her, at sangerne måske ikke er så sultne som andre steder. Jeg mødte mange gode sangere, men nogle af dem manglede ild i øjnene. Ubevidst har de det måske sådan, at får de ikke den ene kontrakt, så får de den anden. Anna Netrebko var rengøringskone før hun blev operastjerne og for et ungt og kunstnerisk talent eller en sangstuderende, kan der nogle gange være noget godt i det der med ikke at vide, hvor man får huslejen fra i næste måned."

Opera som kald

John Fulljames, chef for Det Kongelige Teaters opera har været i sit nye job i knap et år og har således fire år tilbage af sin kontrakt. Han har været assistent for Kasper Holten i London og har i tidenes morgen stiftet operakompagniet The Opera Group. Om sit liv med opera siger han: "Som barn spillede jeg i orkestre og sang i kor, men det var først langt senere i livet, jeg faldt for opera. I vores familie gik vi i teatret og jeg har været til koncerter med symfoniorkestre men ikke til opera. Da jeg gik på universitet tog en ven mig med i operaen og siden har jeg ikke kigget mig tilbage."

Philipp Kochheim har tidligere i en årrække været operachef i Braunschweig og har nu været chef for Den Jyske Opera i mere end et år. "Jeg studerede egentlig teater og følte mig i den anledning nødt til at se en opera. Det blev 'Maskeballet', og selv om det var en gammeldags opsætning, blev jeg forelsket i operaernes emotionelle kraft."

For John Fulljames er det vigtigt, at opera når ud til et bredere publikum og hertil kan de sociale medier bruges. Foto: Natascha Rydvald.

Af Michael Müller

Listen over børne- og ungdomsskuespillere, der i en tidlig alder slog igen-
nem på filmværkstedet og siden gled i
glemmebogen og forsvandt, er ganske
lang. Som barn eller teenager spillede
de en bestemt karakter, men da ung-
domsårene gik på hæld, var de væk.

Men blandt mange døgnfluer findes
der heldigvis skuespillere, der lykkedes
i den svære overgang fra barne- og
ungdomsstjerne til voksenskuespiller.

To af de skuespillere er Neel
Rønholt (33 år) Thomas Ernst (28 år),
som trods deres relativ unge alder
begge har været en del af den danske
filmbranche i henholdsvis 13 og 17 år.

"Det første jeg lavede var større
spillefilm, så jeg startede egentlig
som professionel skuespiller i film
som 'Anja og Viktor' og 'Min Søsters
Børn'. Jeg skulle være professionel fra
begyndelsen, og det lærte mig hurtigt
nogle teknikker og redskaber. Jeg fandt
ret hurtigt min rolle som ung skuespil-
ler, prøvede mig frem til, hvad der fun-
gerede, og hvad der ikke fungerede,"
siger Neel Rønholt, som også var med
i ungdomsfilm som 'Råzone', 'Krum-
merne', 'Kollegiet' og 'Dig og mig'.

Thomas Ernst nåede at gå på en
professionel show- og dramaskole i
udlandet, før han medvirkede i filmen
'Kærestesorger', der blev optaget i
perioden 2005-2009.

"Derfor havde jeg fået en solid
grundtræning i, hvordan man begår sig
på et filmset. Det var sundt for mig og
med til at give mig et solidt funda-
ment," husker han.

Foruden 'Kærestesorger' spillede
Thomas Ernst som ung med i film som
'Det perfekte kup', 'Hvidsten gruppen',
'Sorg og glæde' og 'Tarok'.

Men selvom begge spillede med i
en perlerække af succesfulde ung-
domsfilm og blev kendte ansigter i
såvel filmmiljøet som hos publikum,
var en karriere som voksenskuespiller
ikke nødvendigvis banet for dem.

"Jeg søgte ind på Statens Teater-
skole for at kunne tage springet fra
ungdomsskuespiller til voksenskue-
spiller. Under de ungdomsfilm jeg
lavede, mens jeg gik i gymnasiet,
havde jeg aldrig tid til at stoppe op
og mærke efter, hvad jeg ville. Det var
først, da jeg blev færdig med gymnasi-
et, at jeg forstod, at jeg ville skuespil-
let for alvor og at jeg gerne ville udvikle
mit talent. Skolen hjalp mig til at blive
en mere voksen skuespiller i forhold til

Fra barnestjerne til voksen skuespiller

Hvordan rykker man sig fri af de
unge teenagerroller og kommer videre
som voksen skuespiller? For mange
skuespillere, der begynder deres karriere
tidligt i livet, kan det være noget af en
udfordring. Thomas Ernst og Neel Rønholt
fortæller om at tage et aktivt valg og
sortere kritisk i de roller, de får tilbudt.

Jens Jacob Thychsen og Neel Rønholt som ægteparret Weyse i 'Badehotellet'.

Neel Rønholt er også kendt fra sin rolle i 'Min søsters børn', her med de andre medvirkende: Stefan Pagels Andersen, Fritz Bjerre Donatzky-Hansen, Benedikte Marie Mouritsen og Mikkel Sundøe.

de mange storesøstre-roller, jeg hidtil havde spillet," siger Neel Rønholt.

Også Thomas Ernst nåede frem til, at det var nødvendigt at stoppe op efter de mange ungdomsroller, hvis han skulle se en fremtid for sig som skuespiller. Derfor valgte han også skoleleven, men uden for Danmarks grænser.

"I modsætning til tidligere ser jeg nok i dag mig selv som en skuespiller med stor autenticitet og seriøsitet. Da jeg var lidt yngre, tænkte jeg ikke så meget over, hvad jeg lavede, det kom mere ud af en intuition. Men efterhånden er jeg begyndt at analysere mine roller noget mere, simpelthen for at forstå dem bedre," siger Thomas Ernst, som valgte at dykke ned i faget på skuespillerskoler i New York og Los Angeles.

Hvilke kunstneriske sider har du så fundet hos dig selv i dag, som du ikke havde tidligere?

"Jeg har fået et større fokus på selve karakterarbejdet, og i dag tager jeg mere udgangspunkt i, hvem jeg selv er. Jeg er blevet bevidst om, hvilken type skuespiller jeg er og hvilke roller, jeg kan spille og ikke spille. Jeg kan se, at jeg begynder at bevæge mig mere over i den mørke kategori med ondsindede roller. I mange år har det ofte været naboens gode fyr eller helten, som jeg har spillet. Men i takt med at mit udseende ændrer sig, min stemme bliver dybere, så får jeg nogle flere ar og oplevelser på sjælen, som jeg kan bringe med ind i mit arbejde," siger Thomas Ernst.

Thomas Ernst og Neel Rønholt er enige om, at hvis man skal lykkes i den svære overgang fra ungdomsskuespiller til voksens skuespiller, så er det nødvendigt at tage et aktivt valg om at forlade de yngre roller. Det handler om at kigge grundigt og selektivt på de roller og figurer, man får tilbudt.

Thomas Ernsts bestræbelser på at arbejde sig op ad den "voksne stige", som han udtrykker det, betyder, at han nu begynder at blive tilbudt de mere voksne roller – som eksempelvis en politimand eller skolelæreren i tv-serien 'Rita'.

Tilfældighederne er dog selvfølgelig stadig med til at afgøre, hvor man havner som skuespiller, understreger Neel Rønholt.

"Ja, for én ting er, hvad man som skuespiller selv har af tanker og visioner omkring, hvad man gerne vil. Men ofte er man jo afhængig af andre, der skal give én mulighederne. Da jeg gik til casting på tv-serien 'Badehotellet', gik jeg til casting på nogle af de yngre roller, men i stedet endte jeg med at spille en af de voksne gæster på hotellet. Det var en ret stor sejr for mig, at jeg var blevet set som en moden skuespiller."

Hvordan har du forsøgt at arbejde dig væk fra teenagerrollerne?

"Det er klart, at hvis jeg har skullet vælge imellem roller, har jeg overvejet, hvilke der kunne udvikle mig. Samtidig er jeg bevidst om at bruge de sociale medier til at profilere mig. Man snakker for eksempel meget om, at det som kvindelig skuespiller er svært at få et barn og gå på barsel. Det har været vigtigt for mig at gøre omverdenen opmærksom på det problem, men det har samtidig betydet, at omverdenen har set, at jeg er blevet voksen. Efterfølgende har jeg spillet flere roller som mor," siger Neel Rønholt og fortsætter:

"Efter at jeg er blevet mor, kan jeg mærke, at der er sket mange ting i min udvikling. Dels hvad jeg selv kan putte ind i en rolle. Dels den måde jeg bliver set på af castere og instruktører, der i en årrække så mig som hende, der spillede storesøsteren. Jeg er nok også mere bevidst om, hvilke signaler jeg sender ud."

En ting er, hvordan Thomas Ernst og Neel Rønholt ser deres egen udvikling. En anden ting er, hvordan kolleger og publikum opfatter dem. Spørgsmålet er, om det kan være svært at blive taget alvorligt som skuespiller, når man har rygsækken fuld af ungdomsroller?

"Jeg havde en snert af det i 2013. Det var lige efter filmene 'Hvidstens gruppen' og 'Tarok'. Det gik virkelig godt. Jeg havde meget at lave, og samtidig ringede de til mig fra 'Vild med dans', som jeg endte med at sige ja til. Men efter dette program kunne jeg mærke, at jeg havde været for meget på skærmen, og i det efterfølgende år ringede telefonen ikke så ofte med tilbud. Måske blev jeg forbundet for meget med 'Vild med dans', så derfor havde jeg brug for at arbejde mig ud af den Thomas, der altid var glad og ikke havde nogle problemer. De seneste 2-3 år er tavlen blevet vasket ren, og nu begynder de mere modne roller at komme," siger Thomas Ernst.

Neel Rønholt supplerer:

"Jeg synes heldigvis ikke længere, at det er et problem for mig at blive taget alvorligt. Efter at jeg har lavet 'Mercur', 'Badehotellet' og 'Tinkas Juleeventyr', hvor jeg spillede moren, kan jeg mærke, at mine kolleger møder mig som en mere moden skuespiller – modsat for ti år siden."

Er der nogle roller, du siger nej til i dag?

"Ja, det kan der godt være. Det handler ikke kun om indholdet af selve rollen, om det er en ungdomsrolle eller en mere moden af slagsen, det handler også om arbejdsforhold, hvem man arbejder sammen med. For ti år siden tænkte jeg, at det var fedt at få en masse erfaring, men nu har jeg nok fået en mere professionel tilgang til mit arbejde – i dag skal det give mening," siger Neel Rønholt.

"Ting, der ikke har noget med mit skuespil at gøre, siger jeg nej til. Jeg gider eksempelvis ikke at være med i et tv-program, hvor vi skal sidde fire kendte mennesker til middag i min lejligh-

Thomas Ernst. Foto: Isak Hoffmeyer.

hed. Jeg vil helst være med i ting, der har noget med mit fag og felt at gøre. Lige nu handler det for mig om at blive så dygtig som muligt,” siger Thomas Ernst.

Hvor vil du gerne bevæge den hen som skuespiller i de kommende år?

”Jeg har sat mig selv et mål om, at inden jeg fylder 30, skal jeg have spillet en rolle i en international spillefilm. Om ti år håber jeg at være en veletableret skuespiller, der har lavet mange forskellige projekter. Samtidig tror jeg, at det er meget vigtigt, at man som skuespiller i 2018 tænker skridtet ud over Danmark. Nu er der ingen, der siger, at det skal være i USA. Hvis jeg kunne tale flydende spansk, så var jeg taget til Barcelona for at prøve lykken med det samme, men engelsk er det eneste sprog, som jeg udover dansk kan tale flydende. For mig er det vigtigt at have en base ud over Danmark, hvor jeg har en legeplads, der kan holde mig i gang.”

Neel Rønholts mål er ikke mindst at have større indflydelse på, hvad hun arbejder med som skuespiller:

”Derfor er jeg begyndt at lave mine egne ting, eksempelvis Youtube-kanalen Nipskanalen, hvor jeg sammen med mine kolleger Laura Christensen og Julie Ølgaard tager afsæt i vores private liv. Her er jeg både skuespiller, men også manuskriptforfatter og producent. Jeg vil gerne fortsætte ad den vej, så jeg kan være i branchen som meget andet end skuespiller. Det er i virkeligheden det fede ved at være skuespiller, at man hele tiden bliver tvunget til at træffe nogle valg og udvikle sig. I de perioder, hvor jeg ikke har noget arbejde, har jeg prioriteret tid til at tænke over, hvad jeg selv vil, fordi ellers kan man risikere at havne ned ad den forkerte vej.”

Still fra filmen 'Kærestesorger' fra 2009, instrueret og skrevet af Niels Malmros.

Thomas Ernst som Niels Fiil i filmen 'Hvidsteen gruppen' fra 2012.

DSF STUDIO NYE KURSER OG EFTERUDDANNELSE I EFTERÅRET:

Efteruddannelseskurser for professionelle skuespillere, dansere, sangere og musicalperformere.

På DSF Studios kurser kan du møde nogle af de bedste danske og internationale undervisere.

Åben Studio: fri træning for 200 kr. pr. halvår:

Improvisation med Ole Boisen,

tirsdage til 27/11

Improvisation er et værktøj udøvende kunstnere bruger til at holde skarpt fokus, høj intensitet, autentisk nærvær og stor spilleglæde. Ole Boisen underviser i improvisation på film- og teaterskoler og

har mange års erfaring som improvisationsspiller på teatret og i tv-programmer.

Filmskuespil med Lotte Svendsen,

onsdage til 28/11

Hvordan skabes åbenhed og tillid på en ofte pres-set filmpoptagelse? Bliv bedre til at gå målrettet til værks og øv dig i at stille de rigtige og til tider svære spørgsmål. Hos filminstruktør Lotte Svendsen er

stilen ofte tragikomisk. Hun har stor interesse for karakterarbejde og er inspireret af Mike Leigh.

Drama og tekstarbejde med Anders Lundorph,

torsdage til 29/11

Der arbejdes med eksisterende teaterscener på gulvet for at udforske, hvordan vi kan trække så meget drama som muligt ud af situationerne. Anders Lundorph, radio drama og Reumert vindende teaterinstruktør. Anders har instrueret revy, musicals

og teaterforestillinger på både små og store teatre rundt om i hele Danmark.

Audition, cold read og self tape teknik med Andreas Lyon,

fredage til 12/10

Se kursustekst under de 3 workshops uden for København.

KURSER:

Metodeworkshop med Kamilla Wargo Brekling,

2.-4/11 eller 16.-18/11, frist 3/10

(obs. 2 separate workshops)

Med udgangspunkt i instruktør Kamillas Wargo Breklings succesfulde teknikker i feltet mellem dans, teater og performance, arbejdes der med skabelsen af scenisk materiale med monologen i centrum.

Kamilla Wargo Brekling er en af de mest aktive instruktører herhjemme. Hendes udtryk er typisk meget fysisk, med skuespillerens særegenhed, færdigheder og talent i centrum.

Sangworkshop med Klaus Møller,

12.-16/11, frist 8/10

Workshoppen tager udgangspunkt i, at en god sangstemme skal være stærk, fleksibel og udholdende. Ved at lave funktionelle sangøvelser vil deltagerne få trænet og udfordret deres stemmer. Sangøvelserne vil naturligt lede over i de sange, som deltagerne vil

arbejde med i løbet af ugen. Klaus Møller er én af Danmarks mest benyttede stemmecoaches og er sangpædagog inden for teater, musical, film og tv. Han har i de sidste 30 år arbejdet professionelt med træning og rehabilitering af stemmer.

Odense, Aalborg og Aarhus:

Audition, cold read og self tape-teknik med Andreas Lyon,

Odense: 19.-21/11, frist 9/10

Aalborg: 22.-23/11, frist 10/10

Aarhus: 24.-25/11, frist 11/11

Andreas Lyon er skuespiller og acting coach, hjemvendt til Danmark efter 10 år i Los Angeles, hvor han har arbejdet på serier som 'CSI', 'Weeds' og stået over for folk som George Clooney, Tim Miller og Dennis Villeneuve. I Åbent Studio arbejdes der med teknikken Cold Read – en udbredt disciplin i Hollywood. Cold Read forøger evnen til hurtigt at se opgaven klart, træffe stærke valg og gå ind i rummet med fornyet sikkerhed og glæde – hvad enten det er hos casteren eller hjemme med self-tape.

Film-castingpræsentation

23/11, frist 5/10

Kom til casting i DSF Studio i København og få mulighed for at præsentere dig for et indbudt panel af filminstruktører og castere fra den danske filmbranche. Der er ikke tale om casting til en bestemt rolle, men en unik mulighed for at præsentere sig for potentielle arbejdsgivere med en kort tekst efter eget valg.

Dubbingkursus med Vibeke Dueholm,

26.-30/11, frist 5/10

På dette kursus bliver du guidet rundt i alle tegnefilm/animation/liveaction serier og filmenes mange vidunderlige og varierede genrer. Målet med kurset er at sørge for at du får rigtig meget "hår på brystet" som dubber og at du får en klar fornemmelse af de forskellige genrer inden for dubbing, og måden man løser opgaverne på. Vibeke Dueholm har mange års erfaring som instruktør og dubber og til daglig sidder hun med både tv-serier og de helt store filmproduktioner.

Strauss and Wagner vocal technique masterclass with Gregory Lamar,

27.-30/11, frist 5/10. The masterclass is also open for observers.

Four-day intensive course for the study and application of vocal technique and the operas of Richard Strauss and Richard Wagner. A select group of eight singers will be chosen to study arias and scenes from various operas.

Gregory Lamar is internationally renowned as a voice teacher, vocal coach and consultant. His students perform regularly in opera houses, festivals and concert halls throughout the world.

Danceworkshop with Ludvig Daae,

3.-6/12, frist 24/10

Ludvig Daae is a Norwegian dancer and choreographer, educated at the Royal Swedish Ballet School in Stockholm and P.A.R.T.S. in Brussels. When creating his own work, Ludvig always has an interest in entertainment and popular culture. He feels that dance art can benefit from having a theoretical platform to rest on and develop from, without the performance being weighted by theoretical language. Ludvig's own works have been presented all over Europe.

Læs mere om kommende kurser, Åben Studio, frister og tilmeld dig på hjemmesiden under DSF Studio.

#MeToo

- der er langt endnu

15. oktober 2017 tikker et tweet ud og en global bevægelse ser dagens lys. #MeToo. En amerikansk skuespillerinde opfordrer til at dele oplevelser med seksuelt og psykisk magtmisbrug, og verden opdager pludselig omfanget af en kultur, som den har valgt at se gennem fingre med.

Blev vi taget med bukserne nede, da #MeToo rullede ind over Danmark og også her fik en sump af historier om overgreb, chikane, ydmygelser og magtmisbrug frem i dagens lys? Hvorfor havde vi - kunstnere, arbejdsgivere, instruktører, producenter, uddannelsesstederne - ikke for længst set problemets omfang? Og hvis vi havde set problemet, hvorfor fanden var der så ikke nogen, der havde gjort noget? Det var i den grad tid til selvran-sagelse.

Jeg ved, der sidder nogen derude, som er ved at brække sig over at høre om #MeToo. Som ikke mener, der nogensinde har været et problem. I hvert fald ikke i Danmark. Vis os krænkerne. Hvem er de, spørger de? Til dem har jeg kun én ting at sige: Vågn op! Det sker. Der er kolleger, der bliver krænket - og måske er du oven i købet en af dem, der krænker. Altså - uden at vide det. Uden at ville det.

Det er særegent for #MeToo bevægelsen i Danmark, at vi forsøger at ændre billedet *fremadrettet*. Vi er ikke ude efter hævn. Nej, vi vil skabe en fremtid og et arbejdsliv, vi alle gider være en del af. Det gode ved den approach er netop erkendelsen af, at mange af os bevidst eller ubevidst har været en del af en helt gal kultur - men at vi nu i fællesskab kan lave om på det.

Det er i virkeligheden nemt nok at pege på de værste kræn-kere: Lige fra voldtægtsforbryderen til dem, der insisterer på, at kunst bliver skabt i en zone af seksuel grænsesøgen. Det er selvfølgelig noget pis. Kunst bliver ikke finere af, at det er lavet af nogen, som ikke opfører sig ordentligt.

Nej, det sværeste sted at få greb om, det er gråzonerne. Et af de mest benyttede argumenter mod #MeToo er, at "man da bare kan sige fra." Men det er lettere sagt end gjort. I en branche, hvor grænserne flyder, og hvor vi alle arbejder på korte kontrakter og har 10-15 arbejdsgivere på et år, har vi lært, at vi skal være robuste. Har vi lært at sige ja. Nærmest per automatik.

Så vi laver den grænseoverskridende sexscene, tager en tudekiks og snakker med kæresten om det, når vi kommer hjem. Nogen gange går vi med til at tage tøjet af til en casting. Læser et manuskript i chefens sommerhus eller lader på andre måder os selv blive sat i situationer, hvor vi ikke klart kan definere vores grænser.

#MeToo handler om, at vi skal være meget mere bevidste om, hvad magtforholdet mellem mennesker betyder. Om at respektere grænser, selv når ingen siger noget højt.

Foto: Heming Hjorth

Der er snart gået et år siden første tweet. Er kulturen blevet bedre på arbejdspladserne? Er vi blevet bedre til at passe på os selv og hinanden? Jeg håber det, jeg tror det, jeg synes, vi er blevet bedre til at tale om det her, og det er en god start.

Dansk Skuespillerforbund arbejder sammen med resten af branchen om en række initiativer. Vi har holdt et stormøde, hvor vi sammen med blandt andre arbejdsgivere, instruktører, producenter og uddannelsesstederne satte ord på gråzonerne. Vi har oprettet en rådgivningstelefon - og der er værktøjer på vej til, hvordan vi bedst griber det an ude på arbejdspladserne. Og så har vi også sat fokus på sexchikane og magtmisbrug i pressen. Det her er ikke kun vores problem, og vi kan være med til at få andre brancher til at tage kampen op.

Jeg tror, det rykker. Men langt fra nok. Som nogle af jer måske har læst, er det ikke længe siden, jeg blev ringet op af DRs Aftenshowet, som efterlyste en kvindelig skuespiller, der kunne have lyst til at deltage i et indslag om #MeToo og lige-stilling i dansk film. Journalisten havde foreløbigt fået nej til at komme i studiet fra over 30 skuespillere. Over 30! Det var ikke fordi, de ikke havde noget at fortælle. En stor del af kvinderne fortalte skræmmende nok, at de ikke orkede at stille op til de øretæver og den latterliggørelse, de havde set andre modige kvinder bliver udsat for efterfølgende.

Det gør mig stadig rasende at tænke på. For den slags personangreb er ikke alene menneskeligt uanstændige. De er også helt ødelækkende for en endnu skrøbelig, men sindssygt vigtig debat.

Jeg kan ligge vågen om natten ved udsigten til, at debatten forstummer og problemet med sexchikane (det er for resten ulovligt, vidste du det?), krænkelser og dårligt psykisk arbejdsmiljø noget så belejligt "forsvinder". Så lad os bakke op om hinanden og hjælpe os selv ved at blive ved med at italesætte det her.

Det, at nogen fortæller om deres oplevelser og deres dilemmaer, gør det nemmere for os andre ikke at føle os alene og måske turde sige: Det bliver et nej tak herfra.

Benjamin Boe Rasmussen,
Formand for Dansk Skuespillerforbund

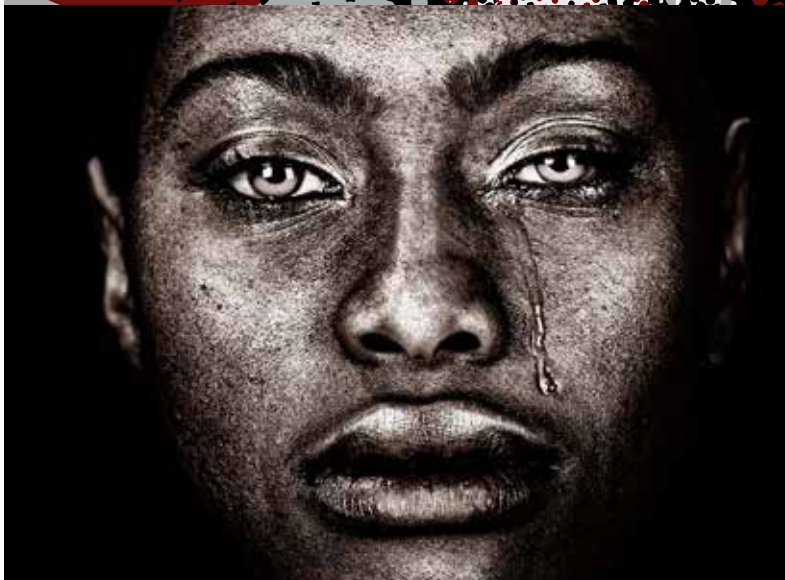

TEATER V

VINDER AF
DRAMATISK
DEBUT
2018

JOHN LENNON ER DØD

28. OKT - 18. NOV

HAABET

AF TEATRET MØLLEN

21. - 24. NOV

PLUSDAGE.DK

KULTURKONGEN.DK

TEATERAVISEN

PELLE KOPPELS SCENISKE VERSION
AF JANNE TELLERS

INTET

NORDJYSKE

CPH CULTURE

FORBRUGERMANIA

fra
14 år

26. NOV - 1. DEC